

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuusto 14.6.2023 § 89

Sisällysluettelo

1. Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala	1
2. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite ja tarkoitus; käsitteet	1
3. Sisäisen tarkastuksen tarkoitus ja tehtävät	2
4. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut.....	2
5. Kokonaisvaltainen sisäinen valvonta ja riskienhallinta osana johtamis- ja hallintojärjestelmää.....	3
6. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi.....	3
7. Tilivelvollisuus.....	4

1. Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 22 §:n mukaan aluevaltuuston tulee päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa hyvinvointialuekonsernin hyvää hallintoa ja johtamista, ja ne koskevat kaikkia hyvinvointialuekonsernin toimielimiä ja johtoa sekä kaikkea hyvinvointialuekonsernin toimintaa, josta hyvinvointialue vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä hyvinvointialueen hallintosäännössä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu.

2. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite ja tarkoitus; käsitteet

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen koskee kaikkia Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja sen konserniin kuuluvia toimielimiä ja tilivelvollista johtoa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että hyvinvointialueelle ja hyvinvointialuekonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista.

Sisäinen valvonta on osa hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää sekä hyvinvointialueen johdon ja hallinnon työväline. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia. Sisäiseen valvontaan kuuluvat mm. sisäinen tarkastus, riskienhallinta, vaatimuksenmukaisuus ml. sopimusvalvonta ja varautumisen vaatimukset, hyvä hallintotapa sekä omavalvonta.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut esimiehet pyrkivät varmistamaan, että

- hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista,
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita, toimielinten päätöksiä ja johdon ohjeita noudatetaan,
- omaisuus ja resurssit turvataan ja, että riskienhallinta on järjestelmällistä ja kattavaa.

Riski on epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin. Vaikutus on poikkeama odotetusta, niin myönteisessä kuin kielteisessä mielessä.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelytapoja, joiden avulla

- tunnistetaan ja kuvataan hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toimintaan liittyviä riskejä
- arvioidaan riskien merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä
- määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportoimiseksi.

Riskienhallinnan tehtävänä on ylläpitää ja kehittää kokonaisvaltaista riskienhallintaa sekä raportoida operatiivisista riskeistä, taloudellisista riskeistä, vahinkoriskeistä ja strategisista riskeistä. Riskienhallinnan toimenpitein varmistetaan, että organisaation johdolla on käytettävissään tarpeellinen ja ajantasainen tieto merkittävistä riskeistä ja suunnitelmat riskien hallitsemiseksi.

3. Sisäisen tarkastuksen tarkoitus ja tehtävät

Sisäinen tarkastus arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti sisäisen valvonnan, riskienhallinnan, konsernivalvonnan, omavalvonnan ja sopimushallinnan järjestämistä ja tuloksellisuutta, raportoi arvioinnin tuloksista sekä esittää toimenpide-ehdotuksia valvontakeinojen ja järjestelmän kehittämiseksi. Sisäinen tarkastus raportoi hyvinvointialuejohtajalle ja aluehallitukselle.

Arvioinnissa keskitytään erityisesti omaisuuden suojaan, toiminnan laillisuuteen, resurssien tehokkaaseen käyttöön sekä päätöksenteossa käytettävän tiedon luotettavuuteen. Lisäksi sisäinen tarkastus tekee sisäisen valvontajärjestelmän toimintaan liittyviä kehittämis- ja parannusehdotuksia. Sisäistä valvontaa arvioitaessa käytetään tarvittaessa apuna ulkopuolisia asiantuntijoita.

Sisäisellä tarkastuksella tarkoitetaan hyvinvointialuejohtajan tai aluehallituksen toimeksiannosta tapahtuvaa tarkastusta. Sisäisellä tarkastuksella on myös oikeus päättää itsenäisesti tarkastus- ja konsultointitehtävistä sekä niiden kohdentamisesta hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toimintaan.

4. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

Aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että hyvinvointialuekonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Aluehallitus hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet ja menettelytavat sekä valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti. Aluehallituksen antamissa ohjeissa tulee riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan tarkempien tehtävien ja vastuiden, toimintatapojen sekä raportointivelvoitteiden määrittelyn lisäksi ohjeistaa, miten tulosalueilla huomioidaan aluevaltuuston vuosittain talousarviossa päättämät riskit sekä niiden seuranta ja raportointi.

Lautakunnat vastaavat tehtäväalueellaan sisäisestä valvonnasta ja sen toteutumisen järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Sisäiseen valvontaan kuuluu riskienhallinta, omavalvonta, varautuminen, hyvä hallinto ja lainmukaisuus eli vaatimustenmukaisuus sekä sopimushallinta. Lautakunta raportoi aluehallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisesta ja keskeisistä johtopäätöksistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Hyvinvointialuejohtaja vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menetelmien yhteen sovittamisesta sekä järjestämisestä siten, että hyvinvointialueen toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus varmistetaan. Hyvinvointialuejohtaja toteuttaa osaltaan sisäisen valvonnan, mukaan lukien omavalvonnan, varautumisen, hyvän hallinnon, ja lainmukaisuuden toteutumisen tehtäviä

Johtavien viranhaltijoiden/tulosaluejohtajien tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan sekä raportoida niiden järjestämisestä ja tuloksellisuuden valvonnasta hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Kukin lähijohtaja vastaa alaisensa toiminnan edellyttämien sisäisen valvonnan menetelmien toimivuudesta, riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoivat hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle ja sisäiselle tarkastukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti.

5. Kokonaisvaltainen sisäinen valvonta ja riskienhallinta osana johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on osa hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seurantaa, poikkeamiin reagointia ja suoriutumisen arviointia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista ja sen tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin riskiluokkiin, sekä sisäisiin että ulkoisiin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Sisäinen valvonta toteutuu

mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana.

Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä. Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Väärinkäytöksenä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai hyvinvointialuekonsernin ohjeita rikkovia taikka lainvastaisia tekoja.

Aluehallituksen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi.

Riskienhallintakeinoja ovat kaikki riskiä muuttavat prosessit, toimintaperiaatteet, laitteet, käytännöt tai muut toimenpiteet (ISO 31000).

Toimielimet ja konserniyhteisöt raportoivat merkittävistä riskeistään ja riskien hallinnan kehittämisestä osana toiminnan ja talouden seurantaa ja raportointia.

6. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta arvioidaan osana toimintakertomusta.

Aluehallituksen alaisten toimielinten tulee käsitellä oman tehtäväalueen selonteko merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Selontekojen tulee perustua dokumentoituun aineistoon. Sisäinen tarkastus valmistelee selontekojen pohjalta sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevan toimintakertomukseen otettavan selonteko-osion, jonka hyvinvointialuejohtaja esittelee aluehallitukselle. Aluehallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sekä konsernivalvonnasta.

Mikäli tilikaudella havaitaan merkittäviä sisäisen valvonnan puutteita tai riskejä, tulee aluehallituksen alaisten toimielinten ja viranhaltijoiden sekä konserniyhteisöjen raportoida niistä ja niiden hallintakeinoista välittömästi

valvontavastuussa olevalle. Valvontavastuussa olevien tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Raportoinnista on annettu tarkemmat ohjeet mm. hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa.

7. Tilivelvollisuus

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 130§:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa annetaan mm. lausunto sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä sekä mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee aluevaltuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Vaikka henkilö ei olisikaan lain tarkoittama tilivelvollinen, hänen on luonnollisesti hoidettava tehtävänsä asianmukaisella huolellisuudella eikä tilivelvollisaseman puuttuminen vapauta esimiehiä toiminnan valvontavastuusta.

Ylimmällä johdolla, etenkin tilivelvollisella johdolla, on erityinen vastuu ja velvoite toimia hyvän johtamis- ja hallintotavan ja eettisten lähtökohtien mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin poikkeamiin.